

Warszawa, 16-01-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.1160.2024.PZ

Pan

Adam Bodnar

**Minister Sprawiedliwości – Prokurator
Generalny**

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w moim zainteresowaniu pozostaje problematyka dotycząca przeciwdziałania zjawisku niealimentacji. Do mojego Biura wpływają postulaty od wnioskodawców wskazujące, że art. 209 § 4 k.k. w jego obecnej formie nie spełnia wymogów konstytucyjnej zasady równości oraz zasady ochrony interesów osób poszkodowanych, które mogą ponosić dodatkowe koszty wynikające z opóźnionych świadczeń, w tym odsetek.

Wnioskodawcy zwracają uwagę, że osoby uprawnione, pozbawione regularnych alimentów, są niekiedy zmuszone do zaciągania kredytów, co generuje dodatkowe koszty, w tym w formie odsetek.

Przepis art. 209 § 4 k.k. przewiduje, że *sprawca przestępstwa niealimentacji nie podlega karze, jeśli w ciągu 30 dni od pierwszego przesłuchania uiszczy w całości zaległe alimenty.*

Kluczowym zagadnieniem jest ustalenie, co dokładnie ustawodawca miał na myśli,

posługując się pojęciem „uisći w całości zaległe alimenty”. Instytucja z art. 209 § 4 k.k. jest specyficzną formą czynnego żalu, umożliwiającą sprawcy przestępstwa niealimentacji uniknięcie odpowiedzialności karnej w przypadku pełnej spłaty zaległych alimentów. Kryminalnopolityczne uzasadnienie klauzuli opiera się na ochronie dobra pokrzywdzonego, zapewniając mu efektywną ochronę finansową bez konieczności wdrażania procedur karnych. Pod pojęciem „zaległych alimentów” przy interpretacji art. 209 k.k. należy rozumieć kwoty alimentacyjne należne za okres objęty zarzutem, które nie zostały przez zobowiązanego uiszczone w terminie. Niektórzy z komentatorów art. 209 k.k. w ogóle nie dostrzegają problemu i nie poddają analizie przesłanek z art. 209 § 4 k.k.¹. Inni, jak przykładowo J. Lachowski² i A. Muszyńska³ wskazują, że chodzi tylko o te zobowiązania alimentacyjne, które stały się zaległe w okresie wskazanym w zarzucie. J. Kosonoga wskazuje natomiast, że: „Istotne jest uiszczenie całości zobowiązania. Nie spełnia tego wymogu częściowa spłata zadłużenia. Nie musi natomiast być to spłata jednorazowa, ważne jest, aby w okresie 30 dni pokryta została całość zaległości.”⁴. Autor dodaje przy tym, że: „W art. 209 § 4 i 5 KK mowa jest o uiszczeniu w całości zaległych alimentów. W rachubę wchodzi zatem wszystkie zobowiązania wynikające z tego tytułu. Całość w znaczeniu słownikowym to: wszystkie części czegoś, fragmenty, składniki, szczegóły wzięte razem, połączone ze sobą w samodzielną jednostkę; ogół, komplet, wszystko (S. Dubisz (red.), Uniwersalny,

¹ M. Mozgawa [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2024, art. 209; J. Kosonoga-Zygmunt [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. J. Majewski, Warszawa 2024, art. 209; S. Hypś [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 117–221. Tom I.*, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), Wyd. 5, Warszawa 2023, art. 209; Tenże [w:] *Kodeks karny [w:] Kodeks karny. Komentarz.*, A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), Wyd. 8, Warszawa 2024, art. 209; B. Gadecki [w:] *Kodeks karny. Art. 1–316. Komentarz*, B. Gadecki (red.), Warszawa 2023, art. 209.

² J. Lachowski [w:] *Kodeks karny. Komentarz, wyd. IV*, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2023, art. 209, teza nr 10.

³ A. Muszyńska [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, art. 209, teza nr 31.

⁴ J. Kosonoga [w:] *Kodeks karny. Komentarz.*, R. A. Stefański (red.), Wyd. 27, Warszawa 2024, art. 209, teza nr G.42.

t. 3, 2003, s. 368)⁵. J. Kosonoga stwierdza przy tym, że: „Taki kierunek interpretacyjny zdaje się mieć także potwierdzenie w motywach ustawodawczych, w których wyraźnie podkreślono, że chodzi o uiszczenie „wszystkich zaległych alimentów w całości” [zob. Uzasadnienie do ZmKK2017(5)]. Stąd też uprawniona wydaje się teza, że skorzystanie z dobrodziejstwa, jakie dają wspomniane instytucje prawnokarne, uzależnione być powinno od całkowitej redukcji zadłużenia, niezależnie od tego, jak przedstawia się ono w treści zarzutu”⁶.

Spór w doktrynie dotyczy zatem tylko tego, czy całość określa alimenty objęte zarzutem, czy też także te alimenty, które stały się wymagalne po postawieniu zarzutu do czasu ich uiszczenia. W komentarzach do art. 209 § 4 k.k. nie podjęto dotąd próby odpowiedzi na pytanie czy całość oznacza także świadczenia uboczne, takie jak odsetki, koszty egzekucyjne oraz rekompensatę szkód wynikających z opóźnień.

Tymczasem w procesie interpretacji wskazanego zwrotu językowego można wyróżnić kilka konfiguracji, które wyjaśniają znaczenie „uiszczenia w całości”:

1. Tylko zaległe raty alimentacyjne objęte zarzutem – dotyczy jedynie kwot zaległych w okresie zarzutu,
2. Zaległe raty alimentacyjne oraz rata alimentacyjna wymagalna przed dniem wpłaty – obejmuje zarówno zaległości, jak i kolejne raty wymagalne przed dokonaniem zapłaty,
3. Zaległe raty alimentacyjne i odsetki od nich – interpretacja ta rozszerza pojęcie „w całości” o odsetki,
4. Zaległe raty alimentacyjne, nowe raty wymagalne, odsetki oraz koszty egzekucji – kompleksowa interpretacja obejmująca także koszty dodatkowe związane z nieterminową realizacją alimentów,

⁵ J. Kosonoga [w:] *Kodeks karny. Komentarz.*, R. A. Stefański (red.), Wyd. 27, Warszawa 2024, art. 209, teza nr G.44.

⁶ J. Kosonoga [w:] *Kodeks karny. Komentarz.*, R. A. Stefański (red.), Wyd. 27, Warszawa 2024, art. 209, teza nr G.44.

5. Zaległe raty alimentacyjne, nowe raty, odsetki, koszty egzekucyjne oraz pełna rekompensata szkód wynikających z opóźnień – wariant maksymalny, który zakłada pełne zaspokojenie wszystkich potencjalnych roszczeń pokrzywdzonego.

Na podstawie dostępnej literatury przyjąć należy, że interpretacja zwrotu „całości zaległych alimentów” obejmuje swoim znaczenie sytuację określoną nr 2, czyli kwotę główną alimentów wskazaną w zarzucie oraz najwyższą ratę alimentacyjną, która stała się wymagalna przed dniem wpłaty, z wyłączeniem odsetek i innych świadczeń ubocznych.

Mając na uwadze inne klauzule czynnego żalu, w szczególności z art. 297 § 3 k.k., w której ustawodawca przesłanką czynnego żalu uczynił „zaspokojenie roszczeń pokrzywdzonego”, oraz w celu lepszej ochrony pokrzywdzonych należy więc postulować zmianę przepisu art. 209 k.k. w następującym kierunku:

§ 4 Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 1, który nie później niż przed upływem 30 dni od dnia pierwszego przesłuchania w charakterze podejrzanego zaspokoił w całości roszczenia pokrzywdzonego.

§ 5 Sąd odstępuje od wymierzenia kary, jeżeli nie później niż przed upływem 30 dni od dnia pierwszego przesłuchania w charakterze podejrzanego sprawca przestępstwa określonego w § 1a zaspokoił w całości roszczenia pokrzywdzonego, chyba że wina i społeczna szkodliwość czynu przemawiają przeciwko odstąpieniu od wymierzenia kary.

§ 6 Na wniosek pokrzywdzonego roszczenia, o których mowa w § 4 i 5, można ograniczyć tylko do całości zaległych alimentów.

Zaproponowana zmiana legislacyjna pozwoli wyeliminować wątpliwości interpretacyjne oraz zapewni jednolite stosowanie przepisu przez sądy, zabezpieczając interesy uprawnionych do alimentów i umożliwiając dłużnikom skorzystanie z klauzuli niekaralności.

Mając na uwadze powyższe, stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o dokonanie analizy ponowionych w wystąpieniu problemów i rozważenie zainicjowania działań legislacyjnych w tym zakresie. Będę wdzięczny za poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku w przedstawionej materii.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

- Pan Poseł Marek Ast, Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Sejmu RP (ePUAP);
- Pan Senator Krzysztof Kwiatkowski, Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Senatu RP (ePUAP);
- Pani Monika Horna-Cieślak, Rzecznik Praw Dziecka (ePUAP).